

บทที่ 4

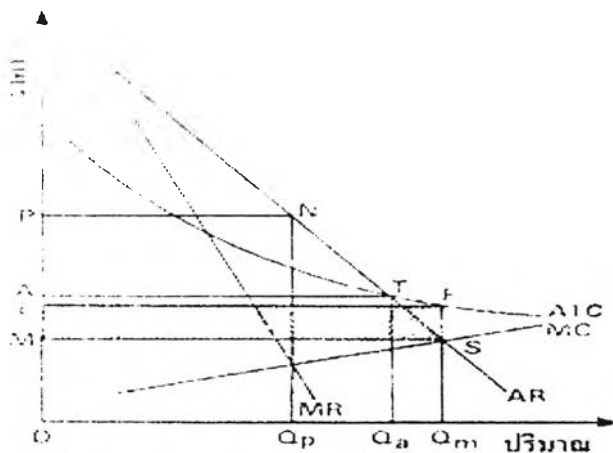
ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

พฤติกรรมกำหนดยุทธศาสตร์ของผู้ผูกขาดและมาตรการแก้ไขการผูกขาด¹⁵

ในการผลิตสินค้าและบริการของเอกชนซึ่งใช้กลไกตลาดหรือราคาเป็นเครื่องมือในการจัดสรรนั้น เราจะพบว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายมักจะมีอำนาจผูกขาดในการกำหนดราคาไม่มากนักน้อย ซึ่งผู้ผูกขาดก็จะทำการกำหนดราคาโดยมุ่งหวังแสวงหากำไรสูงสุดเป็นสำคัญ วิธีการกำหนดราคาดังกล่าวนั้นอาจจะทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับความเดือดร้อน และทำให้สังคมได้รับสวัสดิการน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ดังนั้นเราจึงควรให้ความสนใจเกี่ยวกับการกำหนดราคาของอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่มีอำนาจผูกขาด และควรจะต้องพิจารณาว่าเรามีวิธีการลดความเสียหายจากการผูกขาดดังกล่าวได้อย่างไร

การควบคุมการผูกขาดในอุตสาหกรรมที่เผชิญกับต้นทุนการผลิตที่ลดลง

ในอุตสาหกรรมที่เผชิญกับต้นทุนการผลิตที่ลดลง หมายถึง อุตสาหกรรมที่ขยายขนาดของการผลิตใหญ่ขึ้นแล้ว ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยของอุตสาหกรรมนั้นจะลดลง ซึ่งเป็นลักษณะของอุตสาหกรรมที่ต้องลงทุนเกี่ยวกับต้นทุนคงที่เป็นจำนวนมาก เช่น ในอุตสาหกรรมที่ผลิตบริการสาธารณสุขไปโลก ลักษณะของต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยที่ลดลงนี้จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดราคาควบคุม หรือต่อการตัดสินใจเข้าประกอบการ โดยรัฐ (ดูแผนภาพที่ 10)

แผนภาพที่ 10 : กราฟแสดงการกำหนดราคาในอุตสาหกรรมที่เผชิญกับต้นทุนที่ลดลง

ในกรณีของอุตสาหกรรมที่เผชิญกับต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อหน่วยที่ลดลง และเส้น marginal cost อยู่ต่ำกว่าเส้น average cost นั้น มาตรการส่งเสริมการแข่งขันย่อมจะไม่สามารถบังคับให้ผู้ผลิตทำการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ ณ จุดที่ marginal cost เท่ากับ average revenue เพราะการผลิต ณ จุดดังกล่าวผู้ผลิตจะต้องประสบกับการขาดทุน มาตรการที่อาจจะนำมาใช้กับอุตสาหกรรมชนิดนี้ก็จะจะได้แก่ มาตรการ 2 ประเภท คือ

¹⁵ เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม . " การคลังว่าด้วยการจัดสรรและการกระจาย" สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ .2537 . หน้า 71-79.

1) มาตรการควบคุมราคาสินค้า

ในกรณีของอุตสาหกรรมที่เผชิญกับต้นทุนการผลิตที่ลดลงนั้น การจะกำหนดราคาควบคุม ณ จุดที่ marginal cost เท่ากับ average revenue นั้นไม่สามารถที่จะทำได้ เพราะจะทำให้ผู้ผลิตต้องประสบกับการขาดทุน ดังนั้นในกรณีนี้รัฐบาลจึงไม่สามารถกำหนดราคาควบคุม ณ จุดที่จะทำให้การจัดสรรการใช้ทรัพยากรของสังคมได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลอาจจะใช้มาตรการที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ผลิตเข้ามาแก้ไขได้ โดยรัฐบาลอาจจะกำหนดให้ผู้ผลิตขายสินค้าหรือบริการ ณ จุดที่ marginal cost เท่ากับ average revenue และรัฐบาลจะจ่ายเงินช่วยเหลือ (subsidy) ในส่วนที่ผู้ผลิตจะต้องขาดทุน ซึ่งจะทำให้ผู้ผลิตได้รับผลตอบแทนตามปกติของตน และสามารถทำการผลิตต่อไปได้ จากรูป ถ้ารัฐบาลกำหนดให้ผู้ผลิตขายบริการของตนหน่วยละ OM หรือ SQm ผู้ผลิตจะต้องขาดทุนหน่วยละ ME หรือ SF ซึ่งเมื่อรวมทั้งหมดแล้ว เขาจะต้องขาดทุนรวมกันเท่ากับ MEFS ซึ่งจำนวนดังกล่าวรัฐบาลจะต้องจ่ายเป็นเงินอุดหนุนให้แก่ผู้ผลิต การกำหนดราคาดังกล่าวเป็นวิธีการกำหนดราคาอัตราค่าโดยสารรถไฟชั้นสามของรฟท. โดยเป็นการกำหนดราคาที่ต่ำกว่าต้นทุนซึ่งเป็นการสาธารณสุขปโภคและเป็นการช่วยเหลือสังคม

รัฐบาลอาจจะหลีกเลี่ยงการจ่ายเงินอุดหนุนได้โดยกำหนดราคาควบคุม ณ จุดที่ average total cost เท่ากับ average revenue ซึ่ง ณ จุดดังกล่าวผู้ผลิตจะได้รับกำไรตามปกติ ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการกำหนดราคาควบคุมที่ให้ความยุติธรรมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย คือ ทั้งผู้บริโภค ผู้ผลิต และรัฐบาล อย่างไรก็ตามการผลิต ณ จุดดังกล่าวยังมีได้ถือว่าเป็นจุดของการจัดสรรที่ดีที่สุดสำหรับสังคม

2) การเข้าประกอบการโดยรัฐ

ในกรณีของอุตสาหกรรมที่เผชิญกับต้นทุนการผลิตที่ลดลงนั้น ถ้าเราต้องการให้การจัดสรรการใช้ทรัพยากรของสังคมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด การกำหนดราคาของสินค้าหรือบริการดังกล่าวจะต้องกำหนด ณ จุดที่ marginal cost เท่ากับ average revenue ซึ่งในกรณีนี้ผู้ผลิตจะต้องประสบกับการขาดทุน ดังนั้นรัฐบาลจะต้องเข้าช่วยเหลือผู้ผลิต หรือเข้าทำการผลิตสินค้าหรือบริการนั้นเสียเองในรูปของรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐบาล

การผูกขาดภายใต้ข้อบังคับ (Regulated Monopoly) การผูกขาดสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ในแง่เศรษฐกิจได้ในรูปของการประหยัดต่อขนาดในการผลิต กล่าวคือ ผู้ผลิตสามารถใช้ขนาดการผลิตขนาดใหญ่เอาประโยชน์จากการประหยัดต่าง ๆ ได้เช่นในกรณีของการประปา การขนส่ง ยิ่งปริมาณการผลิตมีมากเท่าใด ต้นทุนคงที่ก็จะถูกกระจายออกไปมากขึ้นเท่านั้น และต้นทุนต่อหน่วยก็จะยิ่งต่ำลง ด้วยเหตุผลดังกล่าว เรามักจะพบว่าในการผลิตสินค้าดังกล่าว ซึ่งนอกจากต้นทุนคงที่จะมีจำนวนสูงแล้ว ยังเป็นสินค้าที่จำเป็นต่อประชาชนทุกระดับของรายได้ และเป็นหน้าที่ที่รัฐจะต้องจัดให้มีสินค้าเหล่านี้ในจำนวนที่เพียงพอและในราคาที่สมเหตุสมผล รัฐมักจะเข้ามาทำการผูกขาดในการผลิตเสียเอง หรือไม่ก็อาจยินยอมให้หน่วยธุรกิจรายใดรายหนึ่งเป็นผูกขาดในการผลิตนั้น แม้ผู้ผูกขาดจะสามารถลดต้นทุนต่อหน่วยลงได้ ก็ไม่มีอะไรเป็นเครื่องค้ำประกันว่า

ผู้ผลิตจะขายสินค้าในราคาต่ำ และผลิตสินค้าในจำนวนมากพอกับความต้องการ เพราะในขณะนี้ผู้ผลิตเป็นผู้ผูกขาดรายเดียวในตลาด ย่อมมีอิทธิพลเหนือผู้บริโภค ดังนั้น จึงมักปรากฏว่าในการผลิตสินค้าบางชนิดที่ต้องการการผลิตขนาดใหญ่ เพื่อลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วยนั้น รัฐอาจอนุญาตให้ผู้ผลิตรายใดรายหนึ่ง เป็นผู้ผูกขาดในการผลิตเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ดังกล่าว แต่เพื่อป้องกันมิให้ผู้ผูกขาดเอาเปรียบผู้บริโภคจากการมีอำนาจผูกขาด รัฐก็จะควบคุมดูแลการผูกขาดนั้น ๆ การผูกขาดลักษณะนี้ เรียกว่า การผูกขาดภายใต้ข้อบังคับ

การกำหนดราคาและปริมาณจะถูกกำหนดที่ต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วย (AC) จะเท่ากับรายรับเฉลี่ยต่อหน่วย (AR) ซึ่งจะได้ปริมาณการผลิตและราคาที่ยุติธรรม (fair quantity and fair price) ผู้ผูกขาดในกรณีนี้จะได้รับกำไรปกติอันเป็นกำไรที่เพียงพอที่จะดำเนินธุรกิจต่อไป และผู้บริโภคก็สามารถมีสินค้าบริโภคได้ในจำนวนที่มากขึ้นกว่าเดิมในราคาที่ต่ำลงกว่าเดิม การกำหนดราคาสินค้าในลักษณะนี้เป็นการกำหนดราคาสินค้าให้เท่ากับต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยพอดี จึงเรียกกันว่า average cost pricing การควบคุมราคาและปริมาณการผลิตของรัฐบาลในกรณีนี้จึงเท่ากับเป็นการใช้นโยบายเพื่อเอาประโยชน์จากการประหยัดต่อขนาดที่เกิดจากการผูกขาดพร้อมๆ กับการควบคุมไม่ได้ผลเสียจากการผูกขาดตกอยู่กับประชาชนทั่ว ๆ ไป ซึ่งในทางปฏิบัติรัฐอาจยินยอมให้ผู้ผูกขาดได้รับกำไรเกินปกติบ้างบางส่วน เพื่อเป็นการชักจูงให้ผู้ผลิตดำเนินการผลิตในกิจการนั้น

แนวความคิดในการแปรรูปรัฐวิสาหกิจสู่ภาคเอกชนตามความหมายของการแปลงสภาพความเป็นเจ้าของนั้น มีขึ้นพร้อมกับแนวความคิดในด้านเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ ในศตวรรษที่ 18 ในหนังสือของ Adam Smith เรื่อง “ *The Wealth of Nations* ” ได้กล่าวไว้ว่า “ เป็นธรรมชาติของมนุษย์เร่าที่มีความฟุ้งเฟ้อไปกับทรัพย์สินของผู้อื่นมากกว่าทรัพย์สินที่เป็นของตนเอง ฉะนั้นการบริหารกิจการของรัฐจึงมีช่องทางที่จะเกิดการรั่วไหลและสูญเสียได้ง่าย ทั้งนี้ เนื่องจากข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐนั้น ไม่มีผลประโยชน์ในกิจกรรมนั้นโดยตรง ” ดังนั้นตามความเห็นของ Adam Smith วิธีการที่จะขจัดความฟุ้งเฟ้อและความสูญเสีย ก็คือการแปลงสภาพความเป็นเจ้าของทรัพย์สินให้แก่เอกชน

แนวความคิดที่ว่า รัฐบาลที่ดีที่สุด คือ รัฐบาลที่ปกครองน้อยที่สุด ของกลุ่ม Laissez Faire นี้เองที่สนับสนุนนโยบายมิให้รัฐเข้าไปยุ่งเกี่ยวในกิจการเศรษฐกิจ ให้ประชาชนมีเสรีภาพทางการค้า และการแข่งขันโดยเสรี ตลอดจนการที่รัฐไม่ละเมิดในทรัพย์สินของเอกชน ซึ่งแนวความคิดนี้ได้กลายเป็นแนวความคิดที่รัฐต่าง ๆ นำมาขยายผลในการพิจารณาบทบาทของรัฐในด้านอื่น ๆ โดยอาจจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว แต่เป็นเพราะความจำเป็นของสภาพปัญหาของประเทศ ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันประเทศต่างๆ เริ่มตระหนักว่า รัฐได้กลายเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศ แทนที่จะเป็นแกนนำในการพัฒนาเช่นในอดีต

ทฤษฎีความล้มเหลวของภาครัฐ¹⁶

ในปัจจุบันภาคราชการมักจะประสบปัญหาเกี่ยวกับ Government Failure ซึ่งหมายความว่าหากการดำเนินงานของราชการขาดประสิทธิภาพ ไม่มีคุณภาพ ไม่ชาญฉลาด ไม่ซื่อสัตย์ หรือขาดวิสัยทัศน์กว้างไกลแล้วประชาชนคนไทยและสังคมก็ไม่อาจดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุขและยั่งยืน และก็เป็นที่น่าวิตกว่าขณะนี้เรากำลัง

¹⁶ ไกรยุทธ ธีรดาคินันท์ (บรรณาธิการ). "การให้เอกชนดำเนินการแทนรัฐ," *รวมบทความเศรษฐศาสตร์ภาครัฐ*, 2533.

เผชิญกับ Government Failure อยู่ ดังจะเห็นได้จากสถานการณ์ในขณะนี้ประชาชนยังไม่อยู่ดีมีสุข ขาดคุณภาพชีวิตที่ดี ขาดความมั่นใจในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนขาดความมั่นใจว่าราชการจะสามารถทำหน้าที่ได้ด้วยคุณสมบัติที่กล่าวมาแล้วอย่างครบถ้วน ยิ่งไปกว่านั้นสิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านี้มิใช่เป็นเพียงแค่ ปัญหา ของราชการและสังคมไทยเท่านั้น สิ่งเหล่านี้ได้กลายมาเป็น ภาวะ ที่จะอยู่กับเราไปอีกนาน และจะส่งผลกระทบต่อสังคมอีกมากมายหากภาวะดังกล่าวไม่ได้แก้ไข ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับปรุงเพื่อให้ราชการเป็นระบบที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากประชาชน ซึ่งการจะเปลี่ยนแปลงราชการให้เกิดสภาพดังกล่าว จะรวมถึงการพัฒนาให้ราชการมีความสามารถในการมองเชิงกลยุทธ์มากยิ่งขึ้น การที่จะต้องตระหนักถึงและสร้างกลไกการร่วมมือระหว่างราชการกับภาคอื่นๆของสังคม (Partnerships)

ในทฤษฎีความล้มเหลวของการแทรกแซงของรัฐในระบบเศรษฐกิจได้กล่าวไว้อีกว่า ถึงแม้จะมีการลงความเห็นอย่างกว้างขวางในหมู่นักเศรษฐศาสตร์ว่า ในประเทศกำลังพัฒนารัฐควรแทรกแซงระบบเศรษฐกิจเพื่อจัดหาสินค้าและบริการที่จำเป็น แต่มีนักเศรษฐศาสตร์บางกลุ่ม เช่น Buchanan และ Tullock 1932 ได้มีข้อโต้แย้งว่ารัฐดำเนินการโดยระบบการเมืองและระบบราชการ ทั้งสองระบบเอื้ออำนวยให้กลุ่มบุคคลดังกล่าวหาผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่า ดังนั้น การที่รัฐแทรกแซงระบบเศรษฐกิจไม่ได้รับประกันว่าจะทำให้ระบบเศรษฐกิจหรือสังคมมีสวัสดิการที่ดีขึ้น (Naya, Seiji 1988 : 14) สำคัญยิ่งกว่านั้น การที่รัฐเข้าแทรกแซงระบบเศรษฐกิจนั้น ทำให้การกระจายรายได้แย่ลง ดังเช่นการศึกษาของ Singh 1985 พบว่าการแทรกแซงของรัฐยังมีมากเท่าใด อัตราการเจริญเติบโตของ GDP ยิ่งมีขนาดเล็กลง (Naya, Seiji: 17)

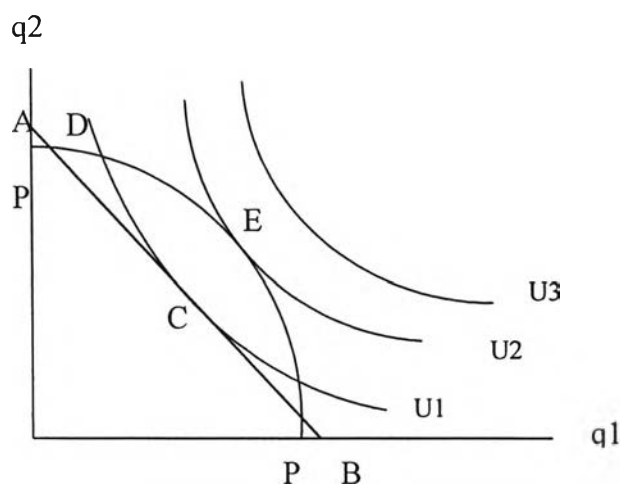
ทฤษฎีความเหมาะสมอันดับสอง (Theory of the second best)

นิยาม ทฤษฎีความเหมาะสมลำดับที่สองกล่าวว่า ถ้าหากเงื่อนไขขั้นแรกของเงื่อนไขพารेटอ ไม่อาจจะบรรลุได้ ไม่ว่าจะเป็หนึ่งเงื่อนไขหรือมากกว่านั้น อันเนื่องมาจากข้อจำกัดของสถาบันใดๆ แล้วสังคมนั้นๆ ไม่ควรจะแสวงหาดุลยภาพพารेटอ ¹⁷

ดุลยภาพพารेटอ หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า เงื่อนไขทฤษฎีความเหมาะสมอันดับหนึ่ง (Theory of the First Best) ซึ่งเป็นจุดที่ทำให้เกิดดุลยภาพทุกส่วนและสังคมบรรลุจุดสุดยอด โดยจุดดังกล่าวนี้ หากบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ประโยชน์อีกคนต้องเสียประโยชน์ ซึ่งถือว่าเศรษฐกิจบรรลุเงื่อนไขดุลยภาพพารेटอ ในทางตรงกันข้ามในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจจริงๆ นั้น เป็นเรื่อง Normative Economics บางทีระบบเศรษฐกิจอาจจะไม่ไปถึงดุลยภาพพารेटอ สาเหตุอาจเนื่องมาจากโครงสร้างและพฤติกรรมของสังคม ดังนั้น อาจจำเป็นต้องเลือกเงื่อนไขที่ดีอันดับรองลงไป นั่นก็คือ ทฤษฎีความเหมาะสมอันดับสองหรือเงื่อนไขอื่นๆในทางการเมือง ตัวอย่างการชดเชยในรูปแบบต่างๆ (Compensation Criteria)

¹⁷ James M. Henderson and Richard E. Quandt, *Microeconomic Theory*, (New York : McGraw-Hill Book Company, 1972), pp.286-288

จุดที่สำคัญของทฤษฎีนี้สามารถพิจารณาได้โดยใช้คำอธิบายในรูปของกราฟ สมมติว่าขอบเขตความเป็นไปได้ในการผลิตของสังคมแสดงโดยเส้น PP และรสนิยมกำหนดให้โดยแผนภาพแสดงความพอใจเท่ากัน และสมมติว่า มีขีดจำกัดในระบบเศรษฐกิจซึ่งทำให้จุดภาวะเหมาะสมที่สุดจริง (E) ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ สมมติว่าขีดจำกัดอันนี้แสดงโดยเส้น AB ปัญหาในการแสวงหาภาวะเหมาะสมที่สุดของสังคมก็คือการทำให้สวัสดิการสูงสุดภายใต้ขีดจำกัด AB จากรูปจะเห็นได้ชัดว่า จุด C เป็นจุดภาวะที่เหมาะสม

แผนภาพที่ 11 ทฤษฎีว่าด้วยดีที่สุกเป็นที่สอง

ตัวอย่างของการรถไฟฯ หากสามารถใช้กลไกราคาเป็นตัวกำหนดอัตราค่าโดยสารได้ จะทำให้องค์กรมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น แต่จะส่งผลให้ผู้ใช้บริการเดือดร้อน เนื่องจากการขึ้นราคาค่าโดยสารซึ่งจะทำให้ผู้ใช้บริการบางส่วนไม่สามารถใช้บริการดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตามจากโครงสร้างและพฤติกรรมของสังคมหรือเงื่อนไขอื่นๆในทางการเมือง ก็จะทำให้อัตราค่าโดยสารถูกจำกัดเอาไว้ ซึ่งทำให้เกิดผลดีกับสังคม โดยประชาชนสามารถใช้บริการได้อย่างทั่วถึงและในราคาถูกลง แต่ก็มีส่วนทำให้ผลการดำเนินงานของการรถไฟฯ แย่ลงด้วย ดังนั้นเนื่องจากกิจกรรมนี้ ทำให้เกิดผลกระทบภายนอก (Externalities) เกิดขึ้น กล่าวคือ ทำให้สังคมได้รับผลดี จึงต้องมีการสนับสนุนองค์กรให้สามารถดำเนินการต่อไปได้โดยให้เงินช่วยเหลือ (Subsidy)

การทำกิจกรรมเกือบทุกประเภทของบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่งในระบบเศรษฐกิจ จะมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของอีกบุคคลหนึ่ง ผลกระทบในลักษณะดังกล่าวถูกสะท้อนจากกลไกราคา ทำให้การจัดสรรทรัพยากรยังมีประสิทธิภาพ ถ้ามีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์ แต่ในบางกรณีกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตธุรกิจของผู้อื่นในสังคมไม่ได้ถูกสะท้อนจากกลไกราคาซึ่งเป็นการล้มเหลวของตลาด

เราเรียกผลกระทบจากกิจกรรมเหล่านี้ว่า ผลกระทบภายนอก (Externalities) ซึ่งหมายถึง ผลที่เกิดขึ้นเมื่อมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิต การแลกเปลี่ยน ไม่ว่าผลนั้นจะเกิดโดยตรงหรือทางอ้อม ทั้งนี้ externalities อาจเป็นผลกระทบที่เป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงิน จับต้องได้หรือจับต้องไม่ได้ (Intangible Items) ก็ได้ หรือหมายถึง ปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ ทางชีววิทยา ทางกายภาพ ภาวะของสังคม และผลที่เกิดขึ้นโดยตรงหรือโดยอ้อมของธุรกรรมทางเศรษฐกิจ ผลกระทบภายนอกอาจทำให้ผู้ถูกระทบมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (positive externalities) หรือเลวลง (negative externalities) ก็ได้ ทั้งนี้ผลกระทบภายนอกทั้งที่เป็น

ประโยชน์และเกิดผลเสียจำเป็นต้องนำมาวิเคราะห์ในการกำหนดนโยบายทางสวัสดิการด้วย กล่าวคือ หน่วยเศรษฐกิจใดที่ก่อให้เกิดผลกระทบที่เป็นคุณต่อส่วนรวม ก็ควรจะสนับสนุนให้มีมากขึ้น แต่ตรงกันข้าม หน่วยเศรษฐกิจที่ทำให้เกิดโทษ เช่น มลภาวะ รัฐก็ควรดำเนินหรือกำหนดมาตรการระงับหรือเก็บภาษี ดังนั้น แนวการวิเคราะห์แก้ไขทั่วไปประกอบด้วย

- 1) การเก็บภาษี (Taxation)
- 2) การให้เงินช่วยเหลือ (Subsidy)

ทั้งนี้ คำเนิการโดยเก็บภาษีให้สูงหากกิจการนั้นทำให้เกิดผลกระทบต่อสังคมในทางเสียหายและในทางตรงกันข้าม หากเกิดผลกระทบที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม รัฐควรให้เงินช่วยเหลืออุดหนุน นอกจากนี้ระบบภาษีและเงินอุดหนุนโดยทั่วไปสามารถกำหนดขึ้นเพื่อนำไปสู่ระบบเศรษฐกิจตลาด (Market economy) จากการจัดสรรที่ไม่ใช่ภาวะเหมาะสมที่สุดของพาเรโตไปเป็นภาวะเหมาะสมที่สุดของพาเรโต

ผลกระทบภายนอกจากการบริโภค¹⁸

การบริโภคสามารถทำให้เกิดผลกระทบภายนอก ซึ่งมีผลต่อการจัดสรรทรัพยากร เช่น เมื่อผู้บริโภคใช้น้ำมันในการขับรถยนต์ ก็จะมีไอเสียจากเครื่องยนต์ ซึ่งมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ผลกระทบดังกล่าวไม่ได้ถูกสะท้อนโดยกลไกราคา ผลเสียที่เกิดขึ้นจากมลภาวะ เช่น การทรุดโทรมของสุขภาพมนุษย์ ทำให้ผลประโยชน์ของสังคม (Social benefit) จากการใช้น้ำมันลดลง

¹⁸ ชีรพงษ์ วิทิตเสรษฐ , *จุลเศรษฐศาสตร์ : ทฤษฎีและการประยุกต์* โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ , 2540.